

Communicative Sanskrit (Code - 122)
Class-X (2017-18)

Time 3 Hrs

Total Marks 80

No of Periods : 195

The Question paper will be divided into Four Sections

Section - A	-	Reading Comprehension	10 Marks	20 Periods
Section - B	-	Writing Skills	15 Marks	35 Periods
Section - C	-	Grammar	25 Marks	50 Periods
Section - D	-	Literature	30 Marks	90 Periods

Design of Question Paper

No of Questions	No of Marks Per Question	Total No. of Marks
Section A Q. No. I SA 4Q LA 2Q MCQ 4Q Title 1Q	$4 \times \frac{1}{2} = 2$ $2 \times 2 = 4$ $4 \times \frac{1}{2} = 2$ $1 \times 2 = 2$	10 Marks
Section B Q. No. II LA (10 Blanks) Q. No. III LA (5 Sentences to write)	$10 \times \frac{1}{2} = 5$ $5 \times 2 = 10$	15 Marks
Section C Q. No. IV - Sandhi MCQ 1 of 4 Q. No. V - Samasa MCQ 1 of 4 Q. No. VI - Prathyayas MCQ 1 of 4 Q. No. VII - Vachya Parivarthanam MCQ 1 of 3 Q. No. VIII - Samayaha MCQ 1 of 4 Q. No. IX - Avyayayani MCQ 1 of 4 Q. No. X - Ashuddhi Samshodhanam MCQ 1 of 4	$4 \times 1 = 4$ $4 \times 1 = 4$ $4 \times 1 = 4$ $3 \times 1 = 3$ $4 \times \frac{1}{2} = 2$ $4 \times 1 = 4$ $4 \times 1 = 4$	25 Marks

Section D		
Q. No. XI		
अ Gadyamsham		
VSAQ (Ekapadena)	2 x 1 = 2	
SAQ (Poorna Vakyena)	1 x 2 = 2	
MCQ (Bhashika Karyam)	4 x ½ = 2	
आ Padyamsham		
VSAQ (Ekapadena)	2 x 1 = 2	
SAQ (Poorna Vakyena)	1 x 2 = 2	
MCQ (Bhashika Karyam)	4 x ½ = 2	
इ Natyamsham		
VSAQ (Ekapadena)	2 x 1 = 2	
SAQ (Poorna Vakyena)	1 x 2 = 2	
MCQ (Bhashika Karyam)	4 x ½ = 2	
Q. No. XII		
Prashna Nirmanam		
VSAQ 1 of 4	4 x 1 = 4	
Q. No. XIII		
Shloka Anvayam		
क (4 Blanks)	4 x ½ = 2	
ख (4 Blanks)	4 x ½ = 2	
Q. No. XIV		
Paryaya Padam		
VSAQ 1 of 4	4 x 1 = 4	
		30 Marks

*In Section D the Q. No. 12 भावार्थ and Q. No. 15 घटनाक्रमानुसारम् are deleted from the Question Paper.

१। दे॒-१। ई॒क॑ दे॒-१/११। १२१/२
द॑क॒ & न'॑ क॒ २०१७&२०१८

- 1 रचनात्मक : मूल्यांकनाय संस्कृते रचनात्मकानि कार्याणि, व्यवहारे संस्कृत-प्रयोगः, संस्कृत गतिविधयः, प्रायोजनात्मकं कार्यं, कक्षाकार्याणि, गृहकार्यं च।
- 2 संकलनात्मकमूल्यांकनाय परीक्षणपत्रम् मार्च मासे परीक्षणपत्रे चत्वारः
खण्डाः भविष्यन्ति –

'क' खण्डः अपठित – अवबोधनम्	10
'ख' खण्डः रचनात्मक – कार्यम्	15
'ग' खण्डः अनुप्रयुक्त – व्याकरणम्	25
'घ' खण्डः पठित – अवबोधनम्	30

खण्डानुसारं विषयाः मूल्यभारः च

[k M%	fo" k k%	i z u i z k j k%	i z u l a ; k% e W; H k j %
^d^	vi f Br & v o c k k l u e ~		
1	एकः गद्यांशः ८०-१०० उः अनुच्छेदः	बहुविकल्पात्मकाः	1
	कुल भार		10
^k	j p u k k e d & d k z e ~		
2	औपचारिकं अथवा अनौपचारिकं पत्रम्	निबन्धात्मकः	1
3	चित्रवर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम्	निबन्धात्मकः	1
पूर्णभार			15
^x^	v u i z p r & Q k d j . k e ~		
4	सन्धि	लघूत्तरात्मकाः / ब.वि.	1
5	समासः	बहुविकल्पात्मकः / ल.उ.	1
6	प्रत्ययाः	बहुविकल्पात्मकः / ल.उ.	1
7	वाच्यप्रकरणम्	लघूत्तरात्मकाः / ब.वि.	1
8	समयः	लघूत्तरात्मकाः / ब.वि.	1
9	अव्ययपदानि	लघूत्तरात्मकाः / ब.वि.	1

10	संशोधनकार्यम्	ब.वि./ल.उ.	1	4
		कुलभार		25
११	i fBr&vockkue~			
11	गद्यांश	ब.वि./ल.उ.	1	6
12	पद्यांश	ब.वि./ल.उ.	1	6
13	नाट्यांशः	ब.वि./ल.उ.	1	6
14	श्लोकान्वयः	ल. उ. / ब.वि.	1	4
15	प्रश्न निर्माणम्	ल. उ. / ब.वि.	1	4
16	शब्दार्थमेलनम्	ब. वि. लघूत्तरात्मकम्	1	4
		पूर्ण भार		30

I Ei wkj% 80

प्रश्नपत्रे पाठ्य पुस्तकेभ्यः 3 – 5 अंकानाम् प्रश्नः मूल्याधारितः भवेत्

Examination Structure 2017-18
COMMUNICATIVE SANSKRIT 122 CLASS X

Type of Question	No. of Question	No. of Division	Mark per Question	Total Marks
MCQ ½ Marks	4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 20	5	½	10
MCQ 1 Mark	4 + 4 + 4 + 3 + 4 + 4 = 23	6	1	23
VSA ½ Mark	2, 2, 2, 4, 4, = 14	5	1	14
VSA ½ Mark x 4 (Fill in the Blanks)	4 + 4 = 8	2	½	4
LA 1/2 Mark (Fill in the Blanks)	10 = 10	1	½	5
LA 2 Marks	2 + 5 = 7	2	2	14
Title Q 2 Marks	1 = 1	1	2	2
SAQ 1/ Marks	4 = 4	1	½	2
SAQ 1 Mark	2 + 2 + 2 = 6	3	1	6
			Total	80

1. दूर; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2
1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2

1. दूर; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2	80%
1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2	10
एकः गद्यात्मकः खण्डः	
35-40 शब्दपरिमितः गद्यांशः सरलकथा, वर्णनम् वा	6
<ul style="list-style-type: none"> ● एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् ● अनुच्छेद-आधारितम् भाषिकं कार्यम् (MCQ) 	
भाषिककार्याय तत्वानि	4
<ul style="list-style-type: none"> ● वाक्ये कर्तृ-क्रिया पदचयनम् ● कर्तृ-क्रिया - अन्वितिः ● विशेषण-विशेष्य चयनम् ● सर्वनामप्रयोगः ● पर्याय-विलोमपद-चयनम् 	
1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2	15%
i) संकेताधारितम् औपचारिकं अथवा अनौपचारिकं पत्रम्	5
ii) चित्राधारितम् वर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम्	10
1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2; 1. 1/2	25%
मणिका-अभ्यासपुस्तक-आधारितम्	
1 सन्धिकार्यम्	4
<ul style="list-style-type: none"> ● स्वरसन्धि : दीर्घः, गुणः, वृद्धिः, यण्, अयादिः, पूर्वरूपम् ● व्यंजनसन्धि : परसवर्ण, छत्वं, तुकागमः, मौनुस्वारः वर्गीयप्रथमाक्षराणां तृतीयवर्ण परिवर्तनम्, प्रथमवर्णस्य पंचमवर्ण परिवर्तनम् ● विसर्गसन्धिः - विसर्गस्य उत्त्वं, रत्वम्, विसर्गलोपः, विस स्वि स्थाने स, श, ष 	2
2 समासः वाक्येषु समस्तपदानां विग्रहः विगेहपदानां च समासः	4
<ul style="list-style-type: none"> ● तत्पुरुषः विभक्तिः, नञ्, उपपदः ● कर्मधारयः, द्विगुः, द्वन्द्वः, बहुव्रीहि, समानाधिकरण, अव्ययीभावः 	2
अनु, उप, सह, निर्, प्रति, यथा	2

3	प्रत्ययाः	4
●	कृदन्ताः – तव्यत्, अनीयर्, शतृ, शानच्	1:1 / 2
●	तद्धिताः – मतुप्, इन्, ठक्, त्व, तल्	1:1 / 2
●	स्त्रीप्रत्ययौ – टाप् डीप्	1
4	वाच्यपरिवर्तनम् केवलं लट्लकारे कर्तृ-कर्म-क्रिया	3
5	अंकानां स्थाने शब्दोषु समयलेखनम् सामान्य – सपाद – सार्ध – पादोन	2
6	अव्ययपदानि अपि, इव, उच्चैः, एव, तूनम्, पुरा, इतस्ततः, उत्र-तत्र, इदानीम्, यथा-तथा, विना, सहसा, अधुना, वृथा, शनैः, इति, कदा, कुतः, मा, यत्, यत्र-कुत्र, सम्प्रति, यदा-कदा, यावत्, श्वः, ह्यः, बहिः, कदापि, किमर्थम्।	4
7	वचन – लिंग – पुरफष – लकार – दृष्ट्या संशोधनम्	4

30 वाक्ये

1	पाठ्यपुस्तकस्य सामग्रीम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् अ गद्यांशः आ पद्यांशः इ नाट्यांशः प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि। भाषिककार्यम् बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः	18 6+6+6
2	श्लोकान्वयः रिक्तस्थानपूर्तिद्वारा	4
3	वाक्येषु रेखांकितपदानि अधिकृत्य पंच प्रश्नानां निर्माणम्।	4
4	शब्दार्थाः संदर्भे शब्दप्रयोगद्वारा शब्दार्थमेलनद्वारा वा बहुविकल्पात्मकाः / ल.उ. प्रश्नाः पाठानां नामानि पुस्तकम्-मणिका संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् द्वितीयः भागः दशमश्रेण्यै	4

पाठसंख्या	पाठनाम
प्रथमः पाठः	वाङ् मयं तपः
द्वितीयः पाठः	आज्ञा गुरुणां ह्यविचारणीया
तृतीयः पाठः	किं किम् उपादेयम्
चतुर्थः पाठः	नास्ति त्यागसमं सुखम्
पंचमः पाठः	अभ्यासवशंगं मनः
षष्ठः पाठः	साधुवृत्तिं समाचरेत्
सप्तमः पाठः	रमणीया हि सृष्टिरेशा

अष्टमः पाठः	तिरफक्कुरल् – सूक्ति – सौरभम्
नवमः पाठः	राष्ट्रं संरक्ष्यमेव हि
दशमः पाठः	सुस्वागतं भो । अरफणाचलैस्मिन्
एकादशः पाठः	कालौहम्

fu/kr iB; i rda

- 1 मणिका पाठ्यपुस्तकम् भाग 2 संशोधितसंस्करणम् प्रकाशनम् : के.मा. शि. वो. द्वारा
- 2 मणिका अभ्यास पुस्तकम् भाग 2 संशोधितसंस्करणम् प्रकाशनम् : के.मा. शि. वो. द्वारा
- 3 व्याकरणवीथिः अतिरिक्तपठनार्थम् प्रकाशनम् रा.शै.प्र.अनु.परि.